

Vuoden 2026 talousarvion toimintamenojen sopeuttaminen

Valtiovarainministeriön 30.4.2026 julkaisemien tuoreimpien laskelmien mukaan Pohteen rahoitus vuodelle 2027 kasvaa 1,6 %. Kasvu on selvästi matalampi, kuin esimerkiksi palkkojen ja ostopalveluiden odotettu kehitys. Lisäksi jo päätetyt ja valmisteilla olevat kansalliset lakimuutokset tulevat vaikuttamaan Pohteen rahoitukseen pääosin resursseja leikkaavasti. Tämä edellyttää tuottavuus- ja taloudellisuustoimenpiteiden jatkamista myös tulevalla taloussuunnittelukaudella.

Kuluvan vuoden ylijäämällä on olennainen vaikutus vuoden 2027 talouden lähtökohtiin ja mahdollisuuksiin alijäämien kattamiseen. Tähän liittyen aluevaltuusto on 25.5.2026 (31 §) kokouksessaan päättänyt vuoden 2026 talousarvion sopeuttamisesta 10,3 miljoonalla eurolla. Lisäksi muutetussa talousarviossa on huomioitu kertaluonteiset tuottoerät siten, että vuoden 2026 muutetun talousarvion ylijäämäksi muodostuu 58 miljoonaa euroa.

Laki alijäämien kattamisajan väliaikaisesta jatkamisesta on hyväksytty eduskunnassa, ja presidentti on vahvistanut sen 29.5.2026. Lakimuutos tarkoittaa, että valtiovarainministeriö voi tietyin edellytyksin myöntää hyvinvointialueelle mahdollisuuden kattaa kertyneet alijäämät vuoden 2027, 2028 tai 2029 loppuun mennessä. Aiemmin voimassa ollut lainsäädäntö edellytti, että Pohde olisi kattanut alijäämät vuoden 2026 loppuun mennessä.

Pohde valmistautuu parhaillaan hakemaan alijäämien kattamisen määrääjän pidennystä. Pohde on käynyt taustoittavan keskustelun valtiovarainministeriön sekä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa aiheeseen liittyen. Keskustelun perusteella vaikuttaa ilmeiseltä, että ministeriöt eivät katso määrääjän jatkamisen kahdella vuodella olevan perusteltua Pohteen kohdalla eli käytännössä alijäämien tulisi olla katettuna viimeistään vuoden 2027 loppuun mennessä.

Maaliskuun osavuosikatsauksen ja huhtikuun kuukausiraportin yhteydessä laaditut ennusteet vuoden 2026 tuloksesta osoittavat, että erityisesti henkilöstökuluissa ja asiakaspalvelujen ostoissa on budjetissa yritysrisiä. Mikäli vuoden 2026 ylijäämässä jäädään alle asetettujen tavoitteiden, haastaa tämä merkittävästi taloussuunnitelman 2027-2029 laatimista.

Mahdollisen ylitysriskin minimoiseksi on tärkeää käynnistää toimenpiteet välittömästi, jotta vaikutukset ehtivät näkyä kuluvan vuoden aikana.

Sopeutustoimien sisältö

Sopeutus kohdistuu erityisesti henkilöstön ja resurssien käytön ohjaukseen. Keskeisiä keinoja ovat muun muassa rekrytointien, sijaiskäytön, työaikakustannusten ja muiden toimintakulujen hallinta ja vähentäminen. Kustannuskehityksen taittamista ja säästöjä haetaan toimintatapoja tehostamalla.

Valmistelutyön perusteella ehdotetaan, että aluehallitus hyväksyy toteutettavaksi vuoden 2026 talousarvion toimintamenojen sopeuttamistoimiksi seuraavilla sivuilla kuvatut kokonaisuudet.

Toimintojen tehostaminen ja tuottavuus

Toimintaa tehostetaan jatkamalla ja vahvistamalla jo käynnissä olevia palvelurakenteiden ja prosessien uudistuksia sekä järjestämissuunnitelman linjauksia. Yksiköitä veloitetaan tunnistamaan säästökohteita, jotka eivät heikennä palvelujen vaikuttavuutta.

Täyttökielto ja täyttölupamenettely

Kaikkiin vapautuviin tehtäviin asetetaan toistaiseksi täyttökielto. Ensisijaisesti arvioidaan mahdollisuus järjestää työ uudelleen tai hoitaa se sisäisin tehtäväjärjestelyin. Samalla tarkastellaan, onko kyseessä välttämätön lakisääteinen tehtävä vai voidaanko se jättää toistaiseksi tekemättä. Tavoitteena on hillitä henkilöstömenojen kasvua ja vähentää henkilöstömäärää luontaisen poistuman kautta vaarantamatta kriittisiä palveluja.

Mikäli täyttökiellon piiriin kuuluvan viran tai toimen täyttäminen on toiminnan kannalta välttämätön tehtyjen selvitysten jälkeen, täyttökielto voidaan peruuttaa tapauskohtaisesti perustellulla täyttöluvalla. Luvan myöntämisestä päättää toimialuejohtaja.

Sijaisuuksien käytön rajoittaminen

Määräaikaisten sijaisten käyttöä vähennetään olennaisesti. Poissaolot hoidetaan ensisijaisesti sisäisin järjestelyin ja hyödyntämällä osaajajyksikön henkilöstöä. Alle kahden viikon poissaoloihin ei pääsääntöisesti palkata sijaisia, vaan tehtävät jaetaan muulle henkilöstölle. Sijaisten käytön rajoittaminen ei saa johtaa oman henkilöstön tai sisäisen keikkailijan ylimääräisten työvuorojen teettämiseen.

Pidempien ja kriittisten poissaolojen osalta sijaisen tarve arvioidaan tapauskohtaisesti, ja yli 6 kuukauden sijaisuuksiin sovelletaan täyttökieltoa ja täyttölupamenettelyä.

Ylityökorvausten ja työaikapankkivapaiden hallinta

Yli- ja lisätyö korvataan ensisijaisesti vapaa-aikana rahakorvauksen sijasta toiminnan sen salliessa.

Vapaiden järjestäminen ei saa aiheuttaa sijaistarvetta, vaan työ järjestetään sisäisin tehtäväjärjestelyin. Samalla ylityön syntymistä vähennetään tehostamalla työvuorosuunnittelua ja resurssien kohdentamista

Työaikapankin käyttöä tuetaan kannustamalla työntekijöitä hyödyntämään työaikapankkivapaita. Työaikapankkivapaat eivät jatkossa kuitenkaan saa johtaa sijaisen palkkaamiseen. Siksi vapaat voidaan myöntää vain, jos työ ja työvuorot pystytään järjestämään sisäisin järjestelyin ilman lisähenkilöstöä.

Koulutus- ja virkamatkakulut

Toistaiseksi kielletään sellaiset ulkopuoliset koulutukset ja virkamatkat, jotka aiheuttavat kuluja työnantajalle. Koulutukset järjestetään ensisijaisesti sisäisesti tai etäyhteyksin. Vain toiminnan kannalta tai muusta syystä välttämättömät matkat voidaan hyväksyä, ja niistä päättää toimialuejohtaja. Em. ohjeistusta täsmennetään vielä erillisellä soveltamisohjeella.

Palkattomat vapaat

Henkilöstöä kannustetaan hyödyntämään lyhyitä palkattomia vapaita. Vapaat voidaan myöntää, jos työ voidaan järjestää ilman palvelujen häiriöitä, eikä vapaan ajaksi pääsääntöisesti palkata sijaista.

Vuosilomakäytännöt lomapalkkavelan hallitsemiseksi

Kertyneiden vuosilomien pitäminen varmistetaan lain mukaisissa määräajoissa. Lomien siirtämistä ja säästämistä vältetään. Lomat sijoitetaan tasaisesti vuoden aikana siten, että lomapalkkavelka ei kasva. Pitämättömien lomien kasaantuminen estetään. Lomat pyritään toteuttamaan siten, että sijaistarvetta ei synny, vaan työ järjestetään sisäisin järjestelyin.

Esihenkilöiltä edellytetään aktiivista lomakertymien seuraamista Hessu-järjestelmästä sekä henkilöstön ohjaamista/määräämistä pitämään lomat ajallaan.

Tarvike- ja yleiset hankinnat

Tarvike- ja muiden yleisten hankintojen lähtökohtana on, että kaikki ei-välttämättömät hankinnat jätetään toistaiseksi tekemättä. Hankintojen välttämättömyys arvioidaan kriittisesti suhteessa lakisääteisten palvelujen turvaamiseen, asiakas- ja potilasturvallisuuteen sekä toiminnan jatkuvuuteen.

Välttämättömiksi arvioiduissa hankinnoissa hankinta-ajankohtaa, hankintamääriä sekä varastotasoa optimoidaan.

Ostopalvelut

Ostopalvelujen käyttöä ja niiden välttämättömyyttä arvioidaan kriittisesti kaikissa palveluissa. Ensisijaisesti palvelut pyritään järjestämään Pohteen sisäisin järjestelyin silloin, kun se on toiminnallisesti ja taloudellisesti tarkoituksenmukaista.

Asiakaspalvelujen ostojen osalta sopimusten käyttöä ja toteutumista seurataan tehostetusti. Tarvittaessa voidaan arvioida kilpailutusten toteutusta sopimusehtojen puitteissa.

Osavuosikatsauksissa asiakaspalvelujen ostoja seurataan systemaattisesti raportoimalla kustannukset, käyttövolyymit ja poikkeamat talousarvioon nähden. Tavoitteena on varmistaa, että ostopalvelut tukevat tarkoituksenmukaisella tavalla palvelujärjestelmää, ja että niiden käyttö on kokonaistaloudellisesti hallittua.